

TAAŞŞUK-İ
TAL'AT VE
FİTNAT
ŞEMSEDDİN SAMİ

hayykitap
EDEBİYAT

TÜRK KLASİKLERİ - 10

İLK
YERLİ
ROMAN

تشیق طلعت و فطنت

محرری

ش. س.

طبعة اولی

استانبول

باب عالی قارشو سنده الجوائب مطبعه سنده طبع اولندی

۱۳۸۹

Taaşşuk-ı Tal'at ve Fitnat - Muharriri Şemsettin Sami - Tab'ı evvel - İstanbul
Babıali Karşısında Elcevaip Matbaasında tab' olundu - 1689

Hayykitap - 670
Edebiyat - 134
Türk Klasikleri - 10

Taaşşuk-ı Tal'at ve Fitnat
Şemseddin Sami

Osmanlıcadan Hazırlayan: Menekşe Özkaya

Hayykitap Edebiyat Yayın Yönetmeni: Caner Yaman
Hayykitap Klasikler Editörü: Hatice Handan Arıkan

Tashih: Fatma Bülbül
Kapak Tasarımı: Ravza Kızıltuğ
Sayfa Tasarımı: Turgut Kasay

ISBN: 978-625-7909-68-6
1. Baskı: İstanbul, Ağustos 2020

Baskı: Yıkılmazlar Basım Yay.
Prom. ve Kağıt San. Tic. Ltd. Şti.
15 Temmuz Mah. Gülbahar Cad. No: 62/B
Güneşli - İstanbul
Sertifika No: 45464
Tel: 0212 630 64 73

Hayykitap

Zeytinoğlu Cad. Şehit Erdoğan İban Sk.
No: 36 Akatlar, Beşiktaş 34335 İstanbul
Tel: 0212 352 00 50 Faks: 0212 352 00 51
info@hayykitap.com
www.hayykitap.com
facebook.com/hayykitap
twitter.com/hayykitap
instagram.com/hayykitap
Sertifika No: 12408

© Bu kitabın tüm hakları
Hayygrup Yayıncılık A.Ş.'ye aittir.
Yayınevimizden yazılı izin alınmadan kısmen veya
tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez,
çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

taaşşuk-ı tal'at ve fitnat

şemseddin sami

ŞEMSEDDİN SAMİ

1850'de Güney Arnavutluk'ta Permet'e yakın Fraşiri kasabasında doğdu. Tımar sahibi Fraşiri ailesinden Halit Bey'in beş oğlundan üçüncüsüdür. Diğer iki oğul, Naim ve Abdül, Arnavutluk tarihinde önemli roller oynamışlardır.

İlk eğitimini Bektaşî tarikât'a ait olan Nasîbi Tâhir Baba Tekkesi'nde aldı. Ortaöğrenimini bugünkü Yunanistan sınırları içinde kalan Yanya'da ünlü Zosimea Lisesi'nde tamamladı. Arnavutça, Eski ve yeni Yunanca, Fransızca ve İtalyanca'nın yanı sıra Türkçe, Arapça ve Farsça öğrendi. Aile geleneği doğrultusunda Bektaşî tekkesine devam etti.

Emine Hanım ile evli olan Şemseddin Sami, bir süre Yanya Mektubi Kalemî'nde çalıştı. 1871'da İstanbul'a geldi. Matbuat Kalemî'nde memur olarak göreve başladı. Memurluk yaparken bir yandan da ilk telif eseri olan Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat adlı romanını 1872-1873 yıllarında forma forma yayınladı. Ebüzziya Tevfik'in çıkardığı Sirac ve Hadika gazetelerinde çalıştı. Vatan Yahut Silistre krizi esnasında bu gazete Yeni Osmanlılar lehine neşriyatta bulunduğu için kapatıldı. 1874'te Fransızca'dan çevirdiği İhtiyar Onbaşı adlı trajedisinin sahnede kazandığı başarı üzerine, Arnavut sorunlarını ele alan Besa adlı oyunu da Gedikpaşa Tiyatrosu'nda sahnelendi.

1874'te vilayet gazetesini yönetmek üzere Trablusgarp'a gitti. Dokuz ay orada kaldı. Bu görevinden önce bir İtalya seyahati yaptı. İstanbul'a döndükten sonra, 1876'da Mihran Efendi Nakkaşyan'la ile birlikte Sabah gazetesini yayımlamaya başladı. Bu gazete kısa zamanda büyük bir popülerlik kazanarak Türk basınında o zamana kadar görülmemiş bir tiraja kavuştu.

1877'de bir süre Rodos Valisi Sava Paşa'nın mühürdarlığı görevinde bulundu. Dönüşünde, daha önce Sabah'ta yazdığı "Şundan Bundan" başlıklı köşesini Tercüman-ı Şark gazetesinde sürdürdü. Bu sırada yoğun olarak Arnavut konularıyla ilgilendi. Bir yandan ağabeyi Abdül Fraşiri'nin önderliğindeki Arnavut İttihadı hareketini desteklerken, Arnavutluk'un Osmanlı Devleti'nden ayrılmasını savunan görüşlere karşı çıktı.

1880'te Abdülhamit'in isteği üzerine saraya alınarak mabeynde kurulan Teftiş-i Askeri Komisyonu'nun kâtipliğine getirildi. Ölümüne kadar koruduğu bu görev, onun ekonomik rahatlığa kavuşarak kitapları üzerinde çalışmasına imkân sağladı. Bu yıllarda Daniel Defoe'dan Robenson Crusoe ve Victor Hugo'dan Sefiller romanlarını Türkçeye çevirdi. 1882-83 yıllarında, büyük eserlerinin ilki olan Fransızca-Türkçe Kamus-ı Fransevi'yi, 1885'te de bu eserin Türkçe-Fransızca kısmını yayınladı. Bu eserden dolayı II. Abdülhamit tarafından İftihar Madalyası tevcih olundu. 1889'dan itibaren

tek başına yazdığı ve dokuz yılda altı cilt olarak yayımladığı Kamus-ül A'lâm adlı ansiklopediyle, Türkiye'nin en popüler yazarlarından biri haline geldi.

Kamus-ül A'lâm yayını daha tamamlanmadan, 1896-1897 arasında bir yıllık bir çalışmayla, bugüne dek hazırlanmış en kapsamlı Arapça-Türkçe lugat olan Kamus-ı Arabi adlı büyük sözlüğü fasıl fasıl çıkarmaya başladı. Ancak Firuzabadi Kamus'unun bir buçuk katı olacağı haber verilen bu eserin, ancak cim harfinin sonuna kadar olan 504 sayfalık kısmı yayımlandı.

1898'de gazetelerde Şemseddin Sami'nin Türkçenin ıslahı üzerine bir dizi makalesi çıktı. 1899'da modern ilkelere göre hazırlanmış ilk Türkçe-Türkçe sözlük olan Kamus-ı Türki'yi yazmaya başladı.

1901’de bu büyük eseri yayımladıktan sonra kendini tamamen Türk dili araştırmalarına verdi. 1902’de Kutadgu Bilig’in ve 1903’te Orhun Abideleri’nin izahlı çevirilerini hazırladı. Ortaçağ Kıpçakçası hakkındaki eserini bitirmeden 1 Temmuz 1904’te Erenköy’deki evinde hayatını kaybetti.

Bütün Eserleri:

Roman: Taaşuk-ı Talat ve Fitnat

İlk Türkçe Sözlük: Kamus-ı Türki

Sözlük: Kamus-ı Fransevi, Kamus-ı Arabi

Ansiklopedi: Kamusul Alam

Tiyatro: Besa yahut Ahde Vefa, Gave, Seydi Yahya

Çeviri: Sefiller, Robinson Crusoe

OSMANLICADAN HAZIRLAYAN

MENEKŞE ÖZKAYA

İstanbul’a doğan ilk ve orta öğrenimini İstanbul’da tamamlayan Menekşe Özkaya, Selçuk Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden 2002 yılında mezun oldu. Mevlana aşığı edebiyatçı ve Mesnevihân Şefik Can Dede’nin Kütüphanesi’ni düzenledi. 2003’ten beri Türk Dili ve Edebiyatı ğretmenliği yapmaktadır. Sosyolog Prof. Dr. Ümit Meriç Hanımefendi’nin ve Musikişinas Fırat Kızıltuğ Beyefendi’nin de asistanlığını yapan Özkaya, Mühür Yayınları’nda Yüz Temel Eser ile ilgili eviri ve sadeleştirme çalışmalarında görev aldı. Akıl Fikir Yayınevi’nde editörlük yapmaktadır. Kırklar Kulübü yazarlarından da olan yazarın, yazı ve şiirleri çeşitli gazete ve dergilerde yayımlanmıştır. ESKADER üyesidir. Musikişinas Fırat Kızıltuğ ile ilgili İki Fırat İki Kızıltuğ adlı biyografi/nehir söyleşi türünde hazırladığı kitap Akıl Fikir Yayınları’ndan çıkmıştır. Çeřitli sempozyumlarda da bildiri sunan Özkaya řu anda Marmara Üniversitesi Yayıncılık Yönetimi bölümünde yüksek lisans öğrencisidir. Esenler Belediyesi’nin bir kültür hizmeti olan Radyo Esenler’de Kültür Sanat üzerine radyo programı hazırlayıp sunmaktadır.

Feth-i Kalam

Aksaray'da ufacak bir oda. Tantanalı değil, lâkin pek temiz döşenmiş bir odada, gençliğinde güzel olduğu anlaşılan, elli-elli beş yaşlarında bir kadın, oturduğu minderde bir şey dikiyordu. Gözü dikişte, eli iğnede, lâkin zihni başka yerde bir şey düşünüyor; düşündükçe mahzun ve mükedder oluyordu.

Zavallı ihtiyarlar, geçmiş şeyleri hatırlarına getirdikçe hüzenlenirler. Çünkü ömürlerinde yaşamış oldukları sevinçli günleri andıklarında, o günlerin bir daha geri gelmeyeceğine üzürlürler ve çekmiş oldukları kederleri hatırladıklarında, gönül yaraları tazelenir. Bu kadının karşısında on sekiz-on dokuz yaşlarında, yüzünde hâlâ tüy tüs yok, gayet güzel, gecelik giysilerini giyinmiş bir genç oturmuş, başını eline dayamış ve yastığının üzerinde bir kitap açmış, fakat gözlerini kitaba değil, karşısındaki duvara dikip derin derin düşünmeye dalmış ve hayran hayran bakıyordu. Minderin karşısında bir sandalyede ne yaşta olduğunu fark edemem lâkin ihtiyarca görünür bir Arap karı oturmuş, yüzünü iki eline ve dirseklerini dizlerine dayamış ve bir büyük hayret ve şaşkınlıkla gözlerini kadından oğlana ve oğlandan kadına gezdiriyordu.

“Oğlum Tal’at ne oldu sana bugün? Her zaman yaptığın gibi okuduğun şeylerden bize bir şeyler söylesene! Baksana, dadı onun için bekliyor. Üstelik dadı çok merak etti o hikâyenin sonunu işte bir saattir bir sana bakıyor ki başlayasın ardından da bana bakıyor

ki sana söyleyeyim. Fakat kendisi söylemeye utanıyor,” dedi.

Dadı sandalye üzerinde hareket edip:

“Ha haa, büyük hanım iyi söyler! Ben şok ister hikâye dinlemek. Şok güzel hikâye. Amma bakar ki, hanım dikmaga dalmış, bey düşünmeğe varmış, ben de susar durur. Kuşluk işun hazır yemek var. Ahşama yabacak. Amma vakit var bende?” diyerek sözü uzattı.

Talat Bey. Arap’ın manasız sözlerini dinlemeyip:

“Ah anneciğim, bilmem ne oldum, bugün keyfim yok!” dedi.

“Allah esirgesin oğlum! Nen var?”

“Bir baş ağrısı, bir sersemlik, bir...”

“Vah vah!.. Oğlum, hastalık şakaya gelmez, kendini bir hekime göstermelisin.”

“Aman büyük hanım! Bu hakımlar!.. Baş agrisi hakim eyi yabmaz, okutmalı ha? Baş iyi olmak ister, baş agrisi gıtmak ister, okutmalı, ha ne ya hanım. Geçen sene bana nasıl sitma galdi! Üç ay sitma... Hakim galur gıdar. Hab verir. Hem ne hab! Zehir! Şok defa boğazıma galdi. İlâhi yarabbi! Ne şekdi ben o hab ile... Hab adamı eyi eder mi? Hab sitmaya ne yabar? Sonra Allah razı olsun, bizim abla galdi, beni gordi, tanımadı. O kadar ben zaif oldi. Benim boynum ip gibi oldi. Abla aldı habi atti pencereden. Beni aldı, Kocamustafabaşa’ya goturdi. Orada bir herif var, amma onun nefesi meşhur. Heb İstanbul ona gider. Amna sitma, yalnız sitma eyi eder o. Baş agrisine, başka seve karışmaz. Beni okudi, bağladı... İşte bağ hâlâ kolumda durur. Hiç o vakıttan beri ben sitma görmedi.”

“A Dadı, o şeylere sen ben inanırız, şimdiki gençler inanmaz. Boşuna yorulma!”

“Aaaa! Ona kim inanmaz? O her kimi okudiyse eyi etti. O, kıtabla, heb kıtabla... Kıtabdan okumuş amma nefesi de var. Haa, herkes okur amma nefes başka sev.”

Dadı nefese dair ne kadar konuşsa doymazdı. Lâkin bırakalım konuşsundu... Saliha Hanım bu türlü inanca çok bağlı olmadığından Arap’a malum cevabı verdikten sonra, ne o ne de Tal’at Bey dadının gevezeliklerine kulak asmayıp birbiriyle söyleşmeye başladılar.

“Bugün kaleme gitme oğlum. Ayşe kadını eczane-ye gönderelim, bir hekim bulsun getirsin.”

“Aman anneciğim, çok üstüne düştünüz. Bir şeyim yok. Kaleme gittiğim gibi açılırım Ne hekime gerek kalır, ne bir şeye...”

Talat Bey kalkıp giyinmeye gitti. Giyinirken yüz bin hülya zihnine geldi, geçti...

Muhabbet

Ayşe Kadın, Tal'at Bey'in gitmesiyle beraber Sâliha Hanım'a yaklaşıp:

"İşte hanım, ben sana her gun söyler. Maşallah, Allah'a emanet, şocuğun yirmi yaşına vardı. Şimdi evlendirmeli eve galin gaturmeli. Allah korusun, şocuğu aldadup da bir yere iş güveysi alurlar ise biz ne yabar? Bir evde iki ihtiyar kadın... Galin evin şenliğidir. Bu çocuğu evlendirelim," dedi.

"Yok yok dadı, korkma. Benim Tal'at'ı görmez misin, ne kadar usludur? Beni ne kadar sever. Hiç, o beni bırakıp iç güveysi olur mu? Hiç sen onu merak etme. O benim bileceğim şeydir. Tal'at daha çocuk! O yaşta çocuğu evlendirmek hatadır."

"Ah hanım, bu İstanbul fena. Gızlar, hanımlar incecik birer yaşmakla çıkar, gezer. Güzel şocuk gorur, âşinâlık eder. Çocuk da ne kadar olsa çocuk, aldanur da ben korkar hanım... Ben çok korkar. Bugün Tal'at Bey çok düşünür. Hasta değil ha. Ben sana söyler. Hasta değil amma başında sevda var. İşte ben bunu hanıma söyler. Yine sen bilür. Ben böyle anlar."

"Aaa! Dadı, sen de söylediğini bilmezsin. Sen neden haber vermek istiyorsun. Oğlum öyle şeylere aldanmaz. Yok yok, Tal'atım usludur. Ah, çok hoşnudum oğlumdan. Allah bağışlasın, zamane gençleri gibi değil. Ah! Merhum pederi can çekişir iken Tal'at'ı iki gözünden öpüp bana, 'İşte bu çocuğa beraber terbiye verecektik; lâkin ne çare, buna kader müsaade etme-

di.'" Kadın o sırada yüzünü çocuğa çevirdi ve onun dalmış olduğunu gördü.

"Tal'atçığim o vakit altı-yedi yaşlarında idi. Zavallı babası onu ne kadar severdi. Zavallı, hasret gitti. Daima Cenâb-ı Hakk'a dua ederdi ki, 'Bu çocuğu terbiye edip okutmak için, hiç olmazsa çocuk yirmi yaşına varıncaya dek bana ömür ver!' Ne çare, kaderi öyle imiş; nur içinde yatsın!.. Hele bin kere hamd olsun, Tal'atçığim pederinin istediği üzere terbiye olundu. Ah dadı, Allah'a şükredelim, böyle çocuk İstanbul'da nadir bulunur yahut hiç bulunmaz. Sorsana bir defa, komşuların çocukları böyle mi? Her gece evlerine gelirler mi?"

"Allah emanet, Allah bağışlasın, ben onu demez. Amma bizim mamlakatta çocuk on beş on altı yaşında evlenür. Heb böyle. Bu İstanbul'da otuz yaşında, kırk yaşında evlenür. Tal'at Bey şimdi kaç yaşındadır?"

"İşte şimdi nisan çıksın, mayısın beşinde on dokuz basar."

"Maşallah! Vakti gaşmış. Bizim mamlakatta ola idi, dört sene evvel evlenür. Ah hanım, nasıl gaşiyor zaman! Nasıl gaşiyor zaman! Su gibi gaşiyor zaman! Ben galdi, iki sene gaşdı, Tal'at Bey dogdı."

"Demek olur ki, senin geldiğinden sekiz sene sonra ben dul kaldım."

"Ya..."

"Tal'at'ın babasını iyi bilirsin öyle ise."

"Nasil bilmez? Rahmet canına, çok eyi âdemdi. Ah melek gibi âdem! Hişbir vakit bana bir fena söz söylemedi. Kaş sene oldi şimdi hanım ben galdi?"

"İşte, yirmi bir sene oluyor."

"Yirmi bir sene! Ah yarabbi! İhtiyar oldi gitti."

“Kaç yaşında varsın, acaba dadı?”

“Ne bilir ben ufak kız idi. Mamlakatta ana var, baba var, karındaş, büyük kız karındaş, ev dolu benim. Bir gün ben başka kızlar beraber seyre şıkdi. Kasabadan uzak, uş saat, dört saat uzak... Orada uş âdem galdi. Ecderha gibi at binmiş. Uzun süngü elde. Bizi aldı. Amma aldatti bizi, ‘Anaya gider babaya gider,’ dedi. On gün, on beş gün, Mısır’a galdik! Ah Mısır! Buyuk kasaba, güzel. Başka kızı Mısır’da sattı. Beni aldı, gemiye koydu goturdi. Tunus da güzel kasaba. Ah Tunus’ta beni sattı. Bir efendi aldı. Buyuk efendi. Buyuk saray var. İki yuz Arap köle... Beyaz... Uşak, kul çok... Atlar ne kadar... Ne kadar... Kırk sofraya, elli sofraya kurulur her gün. Orada yirmi sene oturdi ben. Sonra âzad oldi. Buraya galdi. Şimdi kaç sene oldi, hanım aman?”

“Peki, yirmi sene Tunus’ta oturduğun, yirmi bir sene de burada, oldu kırk bir. Seni esir tuttukları vakitte kaç yaşındaydın?”

“Ah hanım, ben ne bilecek? Ben kız idi. Ufacık bir kız. Mamlakati az hatırlar, ama baba, ana beni şok sever o vakit. Bana gerdanlık yabmış, küpe yabmış, bilezik yabmış.”

“Heb gumuş, bayaz. Çok zengin var bizim mamlakatta... Çok mal, deve, koyun, ne kadar... Ne kadar... Amma bu koyun gibi değil. Buyuk koyun bizde. Dört okka, beş okka süt verir bir koyun.”

“Demek olur ki tahminen on, on bir yaşında olacaktın.”

“Ha ha oyle. On, dokuz, on bir ne bilir...”

“Öyle olduğu hâlde elli-elli iki yaşında olacaksın dadı, lâkin göstermiyorsun. Genç gibi görünüyorsun.

“Ah... Ah!.. Ben onu seviyorum. O beni seviyor... İnsan, sevdiği adam tarafından sevilme!.. Kendisini seven adamı sevmek!.. Ne büyük şey!.. Ne güzel şey!.. Fakat heyhat!.. Bizde bu şartlar bulunduğu halde dünyanın en kara bahtlılarıyız!.. Ah felek ah!..” diyerek düşünmeye ve ağlamaya başladılar.

Tanzimat Edebiyatı yazarlarından Şemseddin Sâmî'nin 1872 yılında yayımlanan *Taaşuk-ı Tal'at ve Fitnat* adlı eseri Osmanlıca harflerle basılmış “ilk Türkçe roman” olma özelliğini taşır. Sâmî, dönemin kadın erkek ilişkilerini romanın başkahramanları olan Tal'at ve Fitnat üzerinden ele almıştır. Romanda ilk görüşte birbirlerine aşık olan bu iki gencin trajik hikayesini okuyoruz.

hayykitap

18 TL

KAYI'DEN MAAFTIR

ISBN: 978-625-7909-68-6

9 786257 909686